فیۋرال آینده هفته‌ده اوچ مرتبه

سهشنبه ۲۱ فیۋرال ۱۹۰۶ نچی سنه ۱۰ محرم ۱۳۲۴ سنه (№8) نومر ۹

آزاد

سعادت: علم ومعرفت، اتحاد واتفاقده‌در.

غزته‌نڭ بهاسی شهرده اویلرینه طابشرغه هم چیتکه پوچطه ایله کوندرگه

بر سنه‌لك	آلتی آیلق	اوچ آیلق	بر آیلق	برسی
٤ صوم	۲ صوم	۱ صوم	۵۰ تین	۳ تین

اعلان اوچون برنچی صحیفه‌ده پیتیت حسابی ایل سطرندن ۱۰ تین آخر صحیفه‌ده ۵ تین آلونور.

مسلك خلافنده اولماغان مقاله ومکتوبلر درج ایدلور.

Адресъ: Казань, Номера „Сарай“, № 8, 9. редакція газеты „Азадъ“

تیلیفون نومری ۵۳۸

قزان فیۋرال ۲۱

قایسی بر غزیته‌لرنڭ یازوینه قاراغانده روسیه‌ده دخیده بر باشقا صنف یاصالغان ایمش. بو «اشانچسز کشیلر» صنفی‌در. بو صنفنڭ باشقه صنفلاردن ایڭ زور آیورماسی، آنڭ چلینلری آراسنده روسیه‌ده بولغان تورلی کشی‌بولوویدر.

«بیرژاۋییا ۋیدوموستی» غزیته‌سی بو صنفده نیندی تورلی کشیلر بارلغینی صانیدر، هم ایتوونچه مونڭ بار «کوبرنسکی هم اویازنی دۋوریانلار پریدۋادیتللری، زیمسکی اوپراۋا پریدسیداتللری، گارادسکوی گلاۋالار، گلاسنیلار، گوبیرناتورلار، ۋیتسی گوبیرناتورلار، عالملر، پرافیسورلار، پروکورورلار، آکروژنی سود پریدسیداتللری، میراۋای صودیه‌لر، کوپیسلار، اینژینیرلار، آدۋاکاتلار، گنیراللار، آفیسارلار، محررلر، ژورنالچیلار، میرزالار، آرتیستلار (تیاترده اویناوچیلار)، کرستیانلار، صالداتلار، معلملر، فابریکانتلار، اشچیلر، پالیتسه‌ده خدمت ایتوچیلر، آرخیتیکتورلار، طبیبلار، فیلشرلار، کازیونی هم پروبیرنی پالاتالارنڭ پریدسیداتللری، فابریچنی اینسپیکتورلار هم باشقه چیناۋنیکلار، استودینتلار، یونکیرلار، کادیتلار، گیمنازیه‌لرده اوقوچی قز هم ایر بالالار، اینستیتوتلارده اوقوچی قزلار، آرخیریلر، کشیشلر، دیاکونلار، پسالومشیکلار، چاچ ناراشلار، حتی... قازاقلار.» سوڭغی خبرلردن بولار آراسنده ژاندارملارده بولوی کورنه‌در. اگرده بولار یانینه روسیه‌ده‌گی بار مسلمانلارنی هم غراف ۋیتته‌نی قوشساق (چونکه بولارغه‌ده اشانماوچیلار بیك کوب)، روسیه‌ده اشانچسز کشی بیك کوب بولادر.

آخریسی روسیه‌ده اشانچلی کشی برده قالماغان بولورغه کیراك. خلقغه حکومت اشانمی، شوکار کوره‌ده اول آنڭ قایسی بر اولوشینه پیتربورده جیبون یاصارغه رخصت بیرمی، حتی پیتربورغ گرادو ناچالنیگینڭ سوزینه قاراغانده «نی چاقلی آشاتساگده اورمانغه تابه قاری تورغان بوری‌لر» دیب حسابلی. بولارنی بوری دیب حسابلیلارغنه امّا حاضرده بزده حسابلانوبغنه قالماغان ۷۲،۰۰۰ (یتمش ایکی) مڭ کشی بار.

«ناشا ژیزن» غزیته‌سینڭ یازوونچه حاضرده بوتون روسیه‌ده سیاسی اش برلن زندانغه اولترتلغان کشی‌لرنڭ حسابی ۷۲،۰۰۰ (یتمش ایکی) مڭ. بوتوغریده «ۋولۋسکی ۋیستنیك» یازه‌در: «هر برز نداندە اولتروچی قازناغه کونینه بر صوم ایللی تینگه توشه‌در. اگرده بولارنڭ هر قایوسی اورته‌چه حسابلاغانده بر آی اولترسه، آلار اوچون بر آیغه ۳،۲۴۰،۰۰۰ (اوچ میلیون ایکی یوز قرق) مڭ راصخود توتارغه کیراك،

یتمش ایکی مڭ... بو قارا داغ (چیرنوگوریه) کنازلگنده‌گی بار خلقنڭ اوچونچی اولوشی بولادر. بو کشیلرنی زندانده توتار اوچون بر آیغه اوچ میلیوندن آرتغراق راصخود توتارغه کیراك. ۱۹۰۳ نچی یلده معارف مینیسترلگی اوچون، یعنی بوتون روسیه‌ده علم ومعارف تاراتور اوچون ۳۹،۲۱۴،۹۸۵ صوم راصخود توتولغان ایدی، بو حسابدن معارف تاراتور اوچون ۱۹۰۳ یلنڭ هر آینده ۳ میلیوندن آزغنه آرتق راصخود توتولغان بولادر. بوحسابدن ۱۹۰۳ نچی یل خلق آراسنده معارف تاراتو اوچون ۱۹۰٦ نچی یل‌شول‌اوق خلقنی زندانده توتار اوچون شول چاقلی اوق دیرلك آقچه توتولا...

خلق آراسنده معارف تاراتو بیك فائده‌لی اش، شوکار کوره آکار خلق آقچه‌سینی توتالار، امّا ۷۲،۰۰۰ کشینی زنداندە توتوده شولای اوق فایده‌لی می ایکان؟ شولای‌در شول، بیك اشانچسز کشی‌لردر شول بو ۷۲۰۰۰ کشی، آلای بولماغانده آلارنی زندانده توتار اوچون، معارف اوچون توتولغان چاقلی اوق راصخود توتماسلار ایدی... خیر، حاضرده کشیگه توگل غزیته‌لرگه، حتی بوتون قالالارغه‌ده اشانچ قالمادی، مثلا ۱۵ دیکابر برلن ۲۵ نچی غینۋار آراسنده‌غنه ۷۸ غزیته وژورنال توقتاتولدی، ٦۲ قالاده ۋایاننی پالاژینیه ۳۴ قالاده اوسیلیننایا آخرانا یاسالدی.

ای، بو ریۋالوتسیونیرلر، ژورنالچی مسلمانلر کوك واق تویاك کشیلر توغریسنده سویلاب توراسی یوق، حاضرده غراف ۋیتته‌گه‌ده «تسارسکی-نارودنی پارتیه» چلینلرندن باشقه براوده اشانمی. چیت مملکتلردن آقچه سوراب قاری، بیرمیلر، روسیه خلقندن بوروچقه اشانچ سوراب قاری، ناغی یوق...

اوزیگه یوقنی ملاغه... دیب خلق اوزینه یوق اشانچنی قایدن آلوب بیرسونلر؟..

آلاین غراف خلقدن اشانچنی تورلیچه ایتوب آلماقچی بولوب قاری: مانیفیستده یازولغان حریتلرنڭ تیز بیرلوی برلن‌ده قزقدروب قاری؛ خلق آقچه‌سینه هیچ کمدن سورامای ازلامای هیچ کمکه‌کرا کماس غزته‌لرده چقاروب قاری، حتی بو غزیته‌نڭ مخبرلرینه ایرته‌گی چای اوچون آبروم یلغه ۹ مڭ صوم آقچه‌ده تعیین ایتوب قاری، امّا خلق همان ۋیتته‌غه اشانمی. بونیندی خلق... خیر عیب خلقڭغنه بولماسقه کیره‌ك: موندی اشانچسز خلق آراسنڭ تورغاچ غرافقه‌ده اشانچسزلق یوقغان بولوی بار. نی اشلامك کیره‌ك، قازانغه یاقن بارساڭ قاراسی یوغار، یمانغه یاقن بارساڭ بلاسی یوغار، دیگان سوز بیك درست سوز آخریسی.

۷۲۰۰۰ کشی زندانڭ اولتره‌لر، چونکه آلارغه اشانچ یوق، مسلمانلرغه جیبون یاساتمیلر، آلارغه اشانچ یوق، غزیته‌لر، ژورناللار یوق، غراف ۋیتته‌گه بوروچقه اشانچه‌آقچه‌ده بیرمیلر، آکارده اشانچ یوق! قایداسوڭ بو اشانچ؟

قورقو تیوشلیمی؟

بزنڭ قزان مسلمانلری پارتیه دیب اینکان سوزدن، پارتیه‌غه‌کرو دیگان سوزدن خصوصا بعض پارتیه‌لرنڭ اسمندن کانستیتوتیونی دیموقراتیچسکی (خلق ایرکنچیلکی پارتیه‌سی) ساتسیال دیموقراتیچسکی دیکان سوزلردن بیك قورقالر. عجب بیچاره‌لر! بر اویلاب‌ده‌قارامیلار: بزگه‌قاراغانڭ روس‌لر یخشی‌راق بله‌لر آلارنیك قوروقمی‌لر دیب. مینم بلوبچه اول مسکین‌لرگه خدای‌تعالی باش بیرکان‌اویلاب قاراو کرك‌لر ایدی‌اویلاب‌ده بله آلماسه‌لر کشی‌دن صوراشو کرك‌لر ایدی. آی‌مسکین‌لر! بیچاره‌لر سز نیك بوقدر نادان بولدگز ایکان؟ قای بر آخرزمان یتکانلك که شاهد بوله تورغان چاباطه برلن شهرگه کیلب بایوب قایسی‌سی کشی آقچه‌سون آشاب حجغه باروب دگت‌چیلاکی کبی‌یوروب قایتقان بایلارغه‌ایارب گنه یارانمای‌سز بیت. کاشکی‌سز پارتیه‌نڭ معناسن بلساگز ایدی‌ده آلارنڭ پروغرامماسنده بر برضرر تاوب ایتساگز ایدی. آزغنه قولاق‌صالوب سوزگزنی تڭلارغه‌یارار ایدی. آی‌مسکین‌لر! اوزگزنڭ فائده‌گزنی ضررگزنی آیرا آلمایسز بیت. بر بر کشی برغرض برلن آی! «پارتیه‌گه‌کرو برده یارامی» دیگاچ حاضر شوکارغه‌اشاناسز بیت. نیك‌صوڭ کرورگه یارامی؟ دیب برده صوراب قارامیسز. الله بیرگان عقلنی آزغنه اش‌گه قوشوب قاراو سزگه‌ده یاری‌تورغاندور بیت. اویلاب‌قاراساگز له مسلمانلر! اوزگز گه‌فائده‌لی بولغان اورسچه اوقونی‌ده بولماسون دیب اینه‌سز بیت، روسچه اوقوغان کشی دین‌دن چغا دیب بله‌سز. برحساب‌لاب قارامیسز موکارچه دین‌دن چقغان کشی‌لرنڭ کوبرا کی روسچه اوقغان کشی‌لرمی یا که‌بیك نادان بیك فقیر-لکن جوداگان کشی‌لرمی؟ بووقتقه‌قدر روسچه اوقوغان کشی‌لردن دین‌دن چقغانی بولسه‌ده مارجه آلور اوچون گنه بولغاندور. بیك کوب کنوچیلر، اوفاده باشقرطلرنی‌سبب‌دن چغالار ایکان؟ اویلاب قارایق‌سنه: فقیر موژیك بالالری شهرگه کیلب آزغنه روسچه اوقی‌لرده نیچك یخشی معشیت قیله‌لر آلارنڭ تورمشن سزنڭ کوبراککز توشکزده‌ده کوره آلمازسز سزنی روسچه اوقورغه یارامی دیب قوتورتوب یورگان بایلرنی قارایق اوز بالالرینه‌ده اوقوترغه یارامی دیب روسچه بلدرماینچه قالدرغانلرمی؟ بیك‌یخشی‌دیگان حاجی‌لرمزنڭ بالالری همه‌سی روسچه اوقیلار هم یازالر.

ایمدی کیلایك‌مقصودغه: پارتیه‌دیگان سوزنڭ معنی‌سی نیچك ایکان؟ پارتیه دیگان سوز بر جماعت دیگان‌سوز. برگنه کشی‌نی‌پارتیه‌دیب ایتمایلر. نیچه پارتیه بولوبزنڭ مسلمانلرده خصوصا قزان‌مسلمانلرنده بیك اوّلدن بار اش. مثلا بر کشی ایته: مدرسه‌لر بیك یخشی، بیك آرو بولرغه کرك. هواسی یخشی، شاکردلرنڭ کیم‌لری‌ده کورکام بولورغه کرك. مدرسه‌نڭ اچی طشی سبرلگان چیتدن‌قاراغان‌کشی قزغرلق‌بولورغه کرك‌دی. بوکشی‌گه برنیچه کشی ایارسه بولارنی مدرسه‌لرنڭ ترقیسی طرفنداغی پارتیه دیب ایتوله. بعض بیك یخشی‌لیق طرفنده بز دیب اوزلرینی حسابلی تورغان نادان بایلر ایته: بز مدرسه‌ده‌تورغانده بیك شاخشی ایدی آرقابزده چبن قدرلی بت‌لر یوری ایدی. آتا بابادن شولای بولب کیلگان: خلفه‌لر سبق بلماساك قان چقغانچی صوغالر ایدی. مونه شولای بولغاچ فاتحه آلدق، بای بولدق. شاکردلرگه یخشی کیوم کیارگه یارامی شاکردلرنڭ کیوم‌لری‌جرتق‌بولسن، مدرسه‌لر شاحشی بولسون، شاکردکه آرولق نیشکه؟ دنیاغه چقغاچ یخشی کیوم‌لر کیارلر دیب. مونه بولارنی شاخشی‌لیق طرفنده‌غی پارتیه دیب ایتورگه ممکن. اوشنداق هر بر اشڭ مونه بوکونگاچه اوقتو توغرسنڭ ملالر ایکی پارتیه: بر پارتیه‌سی‌ایته «بالالرغه‌سبق‌نی ممکن قدر تیز زمانده بلدروب هم‌دنیاوآخرة فائده‌لی علم‌لر اوقتو تیوش» دیب بولاری اصول جدیدپارتیه‌سی. بعضسی‌ایته «زمان‌اوزگارسه‌ده اوقتو هنوز شول آتا بابادن کیلگانچه بارسون، بدوام، کبسك باش، یوسف کتابلری

تش دوکتوری

ا. م. بورلیاند. بالشوی پرالومنی‌اورامده گورزین یورطنده. سرحاولرنی ایرته‌گی ساعت اوندن کیچکی ساعت آلتی‌غه قدر قبول ایته، باشقا تشلر قویادر.

...مد بیجد وماشبه اوقولسون» دی بولار اصول قدیم پارتیه‌سی. ایمدی سیاسی اشك بو کونگه‌چه پادشاه اوزی گنه نظام یاصاغانلغی سببلی هیچ روسیه‌ده پارتیه یوق ایدی. ۱۷ نچی اوکتابرده پادشاه حضرتلری هر قایسی نظام نی یاصاونی خلق‌نك اوزینه تاپشردی. خلق ایمدی غصودارستوینی دوماغه بارغاچ نیچوك نظام یاصاماقنی کینگاش ایته‌لر. بعضسی بولای یاصلیق دی، بعضسی ایکنچی تورلی یاصایق دیلر، هر قایسی کروه یاصاچق نظام‌لرینی کاغدگه یازوب چقارالر. مونه بز شوندای نظام یاصاچاق‌مز دیب، بونی یازب تاراتقان کاغدلرینی پروغراما دیلر، البته همه کشی‌نك فکری ومقصودلری بر تو گل. کرستیان خلقی بیر توغرسنك نظام‌لرنی اوز فائده‌لرینه قیلدراسی‌لری کیله، پامیشچك‌لر اوز فائده‌لرینه قیلاسی‌لری کیله. بایلر اشچی‌لر برلن شولایوق. فابریك‌لر توتوچی بایلر، کیبت‌لرده سودا قیلوچی بایلر خدمتچی‌لرنك قانن اچاسی کیله، آلارنی آچلی توقلی‌غنه توتوب تاولك‌ده ۱۲ ساعت اشلاته‌سی‌لری کیله. اما اشچی‌لر، پریکاشچیك‌لر بزنك خدمت برله بای بولاسز بزگه‌ده آزغنه بولسه‌ده کشی کبی راحت بولسون دیلر.

مونه بولارنك هر قایوسی بر پارتیه بولادور وهر پارتیه اوزینه اسم قویادر. حاضرده سیاسی پارتیه‌لردن روسیه‌ده ۲۳ پارتیه بار. بولاردن قزانده بولغانلری پراواوای پارادکه پارتیاسی، ۱۷ نچی اوکتابر پارتیه‌سی، خلق ایرکنچیلگی پارتیه‌سی (کانستیتوتسیوننی دیموقراتچسکی)، مسلمانلر انفاقی پارتیه‌سی، صارسکی نارودنی پارتیه، چورنایا صودنی پارتیه‌سی هم خالص روسلر پارتیه‌سی. بولرنك هر قایوسی‌نك پروغراماسی بار. اوزلرینك پروغراماسنی خلق‌غه معقول ایدوب اوز پارتیه‌سندن ایتارگه ترشالر، سویلاگانك بیك ماتور ایدوب سویلایلر. باشلرنك بیك دنیا کورگان بیك اوتکون کشی‌لر تورادر. بو پارتیه‌لرنك بعضسینه حکومت‌ده بیك بولوشه. قای بر پارتیه‌لرگه جیبون یاصاب سویلاشورگه‌ده (۱۷ نچی اوکتابر مانیفیستی منع ایتماسه‌ده) رخصت بیرمایدر. بعضسینه پادشاهلق مانیژنی حاضرلاب بیروب زاپیسکه‌لرنی پالیتسه تاراتوب بیرادر.

ایمدی بزنك مسلمانلرغه یخشی اویلاب قارارغه تیوشلی قایسی پارتیه‌ده‌غی کشی‌نی صایلاب یبارورگه تیشلی بولور. قایسی پارتیه کشی‌سون صایلاساقده پیتربورغه بارغاچ زاکون‌لرنی اوزینك پروغراماسینه موافق یاصارغه ترشاچاق‌لغی بیك معلوم. ایمدی هیچ نرسه بلماگان حاجی‌لرمزنك سوزی بوینچه سوداگردن بولسن دیب ایتایك‌ده چورنا صودنی پارتیه‌سنده بولغان بر روس‌نی صایلایق می؟ بزنك دینمزگه اول نیچوك قارار ایکان؟ یاکه تولکی بولب اوزی‌نك هیچ قایسی پارتیه‌ده ایکانن کشی‌گه بلدرماینچه آلداب اوزینه اخلاص قویدروچی بر روس‌نی صایلایق می؟ مونه مسلمانلر! قایسی پارتیه‌ده‌غی کشی‌نی صایلاساك شول پارتیه برله اش کورگان بولاسك. آی مسلمانلر! اویلاب قاراسانکزله سزنی هر بر غصودارستوینی دوماغه باراسی کیلگان کشی تورلیچه طریق برلن قوتورتوب قارار. مسلمانلردن‌ده باراسی کیلگان کشی‌لر یوق توگل مکر کوبراگی ملت‌که فائده کیترسام ایدی دیب باراسی کیلمی آقچه آشاب بولماس میکن دی. یوقسه آقچه اوستاماگانك تاولك‌که ۱۰ تنکه‌گه باراسی کیلگان کشی بولماس باروچی‌غه بیك خوفلی، ملت‌که فائده ایتم دیب ضررایتو بیك احتماللی. باروچی کشی چن مسلمان بولسه بیك قورقوغه تیشلی هر نیچك صایلاوچی‌لر مسلمانلر بوتوغریك بیك توبدن اویلارغه تیوشلی اویون اش توگل اگرده هر قایسی مسلمانلر بولغان اورون‌لرده یخشی کشی‌لر یباروگه اجتهاد ایدلسه‌گنه غصودارستوینی دومانك مسلمانلرغه فائده‌لی بولب چقوی احتمال یوقسه البته بز مسلمانلرغه بیك ضررلی بولور صامادیرژاویه‌نی بیك صاغنور بز اش اوتکان بولور. اولگاندن صونك توبه بولماس. بوتوغریك اشنی آنکلاغان کش‌لر بیك قایغرالار خصوصا اوز مسلمانلرمزدن چورناصودنی‌لرنك ظهوری بیگراك‌ده قایغرولرینه سبب بولادر، الله‌غه تاپشردق.

اصلاح مدارس.

٦ نچی نومردن ما بعد

ایمدی بویله اتفاق ایله سنوی اون ایکی مك یا که اون اوچ مك صوم جیولدقدن صوکره شهرمزده قش ایامنك حاضرگی یل‌لرده مدرسه‌لرده قونوب یاته تورغان شاکردلر تقریبا ۱۵۰۰ - نفر اولسه مدرسه مصارفی اوچون دیب علی السویه هر آی‌ده ایللی تین ویرکو صالنسه بر آیده جمعی یدی یوز ایللی صوم، سکز آی‌ده آلتی مك صوم اولور. (نهاری) کوندز کلوب گنه اوقی تورغان بالالاردن هر آیده یکرمیشار تین‌دن اقل بر مك بالا بولغانده هر آیغه ایکی یوز صومدن بر مك آلتی یوز صوم اوله‌در. اگرده شاکردلرنك مقصودلرنچه تحصیل طریقلری اصلاح ایدلسه آشامق، ایچماك - وکرلرینی جودرماق وسائره‌لر اوچون‌ده طلب قیلنسه آنلر هیچ آورصنمای بالانفاق هر آیده بشار صوم ویراچك‌لر. بو تقدیرده آلتی مك‌مز آلتمش مك‌گه ترقی ایدار. وبونك تورلی محله‌لرده اولان وقفلردن حاصل اولغان ایراد بلکه ایکی مك صومده‌غنه بتماس وهم بای‌لرنك زكات‌لرندن اول مرتبه بش مك صوم جیبولسون جمع سنوی صوما بوله‌در: سكسان بر مك صوم آلتی یوز تنكه. بو مبلغ صوما ایله مدرسه‌لرنی بایتاق یخشی‌لاتمق ممکن اولور دیب اویلایمن. امّا معنوی تربیه‌که کیلساك: یوقاروده ایتکانمزچه امام ومدرس حضرتلرمز همه‌سی وجدان وانصافلرینی اورطه‌غه آلوب نفسانیه‌لرینی وغرضلرینی بر طرفقه تاشلاب اتفاقغه کیلماکلری البته ضروردر وهم مدرسه‌لرده بولغان شاکردلرنی هرقایو مدرس هرقایوسنی نیگز اوز بالاسی کبی کورمك تیوش. فلان شاکردی‌لك بولماسن فلان مدرسه‌ده تورساده مدرسلر وشاکردلر متفق بولغان صوك الوغ‌لر، استاذلر شفقت ایله شاکردلر متعلم‌لر تیوشلی درجه احترام وتوقیر ایله اولمق تیوش. حضرت‌لرنك اتفاقی بو روشده اولمق تیوشیلدر. بر حضرت اوزی کونگلی وحالی تحمل قیلغان فننی مثلا اصول الفقه ایله نفس فقه درسلرنده اوزینه حسن ظننی بولسه شونی التزام ایدر. ایکنچی براوی کلام ومنطقده عهده‌سندن چقماقنی التزام ایدر. اوچونچی براوی نحو وصرفنی علی الکمال درعهده ایدار دورتنچی‌سی علم البیان والمعانی والبدیع‌نی درعهده ایدار. بشنچی‌سی عروض وقوافی قرض الشعر وعلم الادب‌نی عهده‌سینه آلور. التونچی‌سی علم التفسیرنی، یدنچی‌سی حدیثنی متعلقاتی برله اوستیکه آلور. بعضی‌لری علم المواعیظ والخطب‌نی بعضی برسی تاریخ، بعضی‌سی ریاضیات، حساب وهندسه وبعضی علم الانشاء وعلم الخطنی وهکذا بعضی علم تجوید القران‌نی. وهکذا وهکذا... کرك فنلر بیك کوب. مدرس حضرتلر هر قایوسی ایکشار فن التزام قیلسه‌لرده جبر ومقابلة، طب هیئت - جغرافیا - وحکمة جدیده وتاریخ عمومی - وعلم اصول الدفتر وسائره‌لر کبی فن‌لرنی تحصیل اوچون یاخود اجنبی ملت مدرسه‌لرینه احتیاج ویاخود داستانبول کبی یرلردن کامل یخشی معلم‌لر جلب ایتمیه احتیاج مس ایدار. ایندی شاکردلر اوزلری بعض فنلرنی کراك سنوب صوراسه‌لر یوق «سن بلمیسك سنكا اول كرك

متفرقه

گاسودارستؤیننای دوما حقنده عادتیگنه برسوز.

(۱۶۱۳) نچی یل فیؤرالده بوتون مملکت خلقینك اختیاری ایله میخائل فیدروویچ رومانف „خلق جمعیتنده“ زیمسکی سابورده پادشاه بولوب صایلاندی.

اوز پادشاهلقینك ٦ نچی یلنده بر یازو ایله خلققه مراجعت قیلوب ایتدی: «مسکاو مملکتی، الله نك تقدیری ایله، ویران بولدی، هر کمگه ألوغ قایغو پیدا بولدی. هم بز، بوتون روسیه‌نك ألوغ پادشاه‌سی وألوغ کنازی میخائل فیدروویچ، مملکت‌نك بارچه کشیلری ایله جمعیت یاصاب، بارچه أشلرمز حقنده سویله‌شدك، مثلا بو نرسه‌نی نیچك توزه‌تورگه، جیرنی نیچك توزرگه». (پادشاه یازوی ۱۶۱۹ نچی یلك) بو ایسکیدن قالغان عادت بوینچه حاضرگی پادشاه حضرتده نیت قیلدی: «حاضر صایلاو حقوقلرندان بوتوننای یازدرلمش بولسه‌لرده، خلقنك بارچه صنف (کلاص) لرنك دوماغه قاتشوغه اوندرگه، مونك صوکنده بو عمومی صایلاو حقوقینك باشن (ابتدائسون) آچق قیلونی یا کیفیدان توزلمش غاره‌زکون چ تورغان ترتیبکه طابشرورغه». بو سوزلر گاسودارستؤیننای دوما حقنده ایتلگانلر. ۱۶۱۹ نچی یلداغی پادشاه یازووندان کورنه‌درکه دوما یاکی سابور روسیه‌نك ایسکیدان قالغان محکمه‌سی ایکانی؛ بو محکمه بارچه مملکتلرده، بارچه خلقده‌ده بار دیبرلك (ترکیه، پیرسیه، هند هم قتای - چین‌دن باشقه‌لرنده). نرسه اول گاسودارستؤیننایه دوما؟ بو دوما، پادشاهغه مملکتنك اداره أشلرنده یاردم اوچون، خلق‌دان صایلانغان کشیلرنك جمعیتیدر (جیبونی). روسیه بیك زور؛ اول بوتون دنیاده‌غی بیرنك آلتی اولشدن بر اولشون (۱/۶) آلوب توره‌در. روسیه مملکتینك برجیتندن ایکنچی چیتینه بارو اوچون ۱۰ — ۱۲ مك چاقرم کیته‌رگه کیراك؛ تیمر یولی ایله هیچ توقتاوسز تون کون کیتکانده‌ده ژاگونده بر آی اوتروب بارورغه کیراك. بوتون خلقنك یاردمندن، کیگاشندن باشقه موندای زور مملکتنی اداره قیلو بیك چیتن اش‌در.

صوکغی زمانه‌لرغه چاقلی چیناونیکلر، اوقی ویازا بلمگان سری عوام خلق اداره اشنه یاردم ایته آلماسلر دیب اویلاغانلر ایدی همده پادشاهغه فقط چیناونیکلرگنه بولشقانلر ایدی؛ بو چیناونیکلرنك ألوغلری مینیستر دیب آتالنالر؛ بارچه مینیسترلرنی برگه جیبوب پراؤیتلستؤا (حکومت) دیب آتیلر. اوقوغان هم عقللی کشیلر کوبدن بیرلی سویله‌ب کیله‌لر ایدی: «مملکت‌نی یخشی قاراب تورو اوچون خلقنك کیگاشن صوراو تیوش، اگر صوراماساق، أشلر نچارلانور» لکن بو عقللی کشیلرگه چیناونیکلر اشانمادیلر؛ آلار، مملکت أشلرون اوزمزده أشلی آلورمز هم پادشاهغه یخش کیگاش بیره آلورمز دیب اویلادیلر.

لکن مونه باشلاندیلر آچلق یللر، قورقنچلی آؤرو - وبا، خلقنك قناعتسزلکی آخرنده یتمسه، هیچ کمگه‌ده حاجت بولماغان یاپون صوغشی؛ بو صوغشده روسیه ۳۰۰ مك بلکه آرتغراقدرده خلقن یویدی، بارچه کارابلرون دیبرلك هلاك ایتدی همده صوغشنك باشندن آخیرنه‌چه هر کوننی فقط صوغش راسخودینه‌غنه ۳ میلیون صوم آقچه توتدی.

شول وقتك پادشاه چیناونیکلرنك نچار کیگاش بیرگانون کورگاچ، خلقدن کیگاش صورارغه نیت ایتدی. ۱۸ فیؤرالك مینیستر بولیگین‌گه پادشاه‌نك فرمان عالی (یعنی خط) بولدی؛ بو خطنده پادشاه» مملکت اداره‌سینك ئشینه بوتون خلق‌نك انابتیله صایلانمش کشیلرنی» قاتشدرونیتن یازوب، بولیگینگه، بلملی (عالم) کشیلر ایله برگالشوب، بو ئشنی نه طریقچه ئشله‌ونی طابشرادر. پادشاهدن موندی امانت بولغاچ، چیناونیکلر ئشنی بلوچیلر ایله تیوشنچه کیگاش ایتمه‌دیلر همده دوماغه فقط دوؤرانلرنی وبایلرنیغنه کرتوب، کریستیانلرنی دورت قاتلی ایله کدن ایلمه‌ك بولدیلر: آول جیبوننك، ؤولص جیبوننده، اویازنای هم گوبیرنسکی قالاده. اگرده بیرلری یاکی زور کاپیتالی بولماسه، فابریکلرده‌گی اشچیلرنی، عقلی ترشلق ایله ترکلك ایتوچیلرنی یعنی طبیب‌لرنی، اوقوغان کشیلرنی، اینژینیرلرنی، (مهندس‌لرنی) کانتورشیکلرنی همك باشقه خدمت ایالرینی دوماغه کرتمسکه بولدی. (٦) نچی آؤغوست‌ده تصدیق قیلنمش گاسودارستؤیننای دوما حقنك‌غی پالاژینیه (زاکون) اوشبو معناده توزلگان بولدی. لکن تیز زمان اشچیلر، کریستیانلر همك شهر خلقی آراسنك قناعتسزلك پیدا بولدی. اشچیلر هم اورتا تورمشلی شهر کشیلری اوزلرینك حاجتلرون باشقه کشیلرگه قاراغانك یخشیراق بلولرون ظن ایتدیلر؛ بیگراك آلارنك تله‌گانلری، کریستیانلرنك دوماغه توغری صایلانب بارولری همك هرکم اوزی تله‌گان کشیسون صایلاب یباروی ایدی. بو قناعتسزلك اوتکن یلنك اوکتابر اورتاسنك تیمر یوللرده هم شهر اشچیلری آراسنك عمومی اش طاشلاوچیلقنی توردی.

توگل‌مونه‌بو کرك»دیب آنلرنی‌تکلیف بمالایشتهی قیلنسه البته طالب انکار ایداچك: صوکره استاذده» هی‌بدبخت انصافسز بر کتسز» دیب شلته وعتاب ایدارسه بو مسئل‌ده استاذمی یاشاکردمی عیبلی‌اوله‌چق؟ بوزمانده شاکردلر اوز حال‌لرنی بلمك‌ده استاذدن آرتق‌لقنی دعوی ایدادر. شونك اوچون بزگه بوکرك نگی کرك دیب طلب قیلالر. استاذلری قاروشسه، صوراغانلرنی ویرمسه آنلر هم قارشماقغه باشلای‌لر. ایمدی آنلری‌ده دوامالغه قارشدروب جنگوب بولماس. بنابرین آنلرنك صوراغان نرسه‌لرینی میزان الشرع‌گه وعقل اولچاوینه اذا خلی ونفسه‌گنه صالوب اولچاب قارالسه‌ده بر آز تقصید برله اش توزالوب کیتاردای بولغانده آنلرچه بولغانده هیچ ضرر بولماسه‌کرك ایدی. زمان اقتضاسی حسبلی احکام‌ده مختلف بوله دیگان کبك درسلرده‌ده بعض اختلاف بولسه یعنی اولگی روشدن بعضی کتابلرنی آلماشدروب یاکه آرتدروب اوزگارتولسه عجب بولماس‌در.

آخری وار. برکشی.

خارجی خبرلر.

●● قطای. کیاکس ولایتنده کاتولیك کشیشلری نانچانغ باشلقلارندن برسینی قوناقغه چاقروب کاتولیکلرگه‌گنه فائده‌لی برکیلشولر کاعدینه قول‌قویدرماقچی بولغانلار. کاتولیکلر ایتوونچه بو چیناڨنیك موکار بیك آچوی کیلگانلکدن‌اوزینی‌اوزی‌اولترگان، امّا قطایلیلار ایتووی بوینچه بو چیناڨنیکنی کشیشلر اولتورگانلر. بواشکه قطای‌خلقینك بیك آچولاری کیلوب نانچغ قالاسنده‌غی خریستیانلارنی‌اولتره هم‌میسانیرلرنك‌اویلرینی واته هم یاندره باشلاغانلر.

●● گیرمانیه. بیرلیندن «روس» غزیته‌سینه گیرمانیه عسکرینی صوغشقه یارارلق روشکه‌کیتره‌بیك‌یوق نرسه‌اوچون گنه‌ده‌فرانسیه

برلن صوغش باشلانووی‌احتمال، دیب‌یازه‌لار.

●● ایران. غزیته‌لرحکومتکه روسیه برلن آنگلیه‌نك یافنلاشوودن‌صاقلانورغه‌قوشه‌لار، چونکه بواشنك آخری ایراننی بولب آلو بولوب چغوی بار، هم ایرانده انگلیه‌ده‌گی شیکللی کانستیتوتسیه یاصارغه قوشه‌لار.

●● ترکیه. آناطولیه‌غه یبارولگان‌رضابکنی هم ژاندارم افیسارلرینی قوتقاررغه صوراب آرناوتلار آراسنده ترتیبسزلك باشلانغان.

داخلی خبرلر.

لهستانده (پولشاده) بر یاڭی مذهب چققان. بو مذهب ماریا ڨیتلر مذهبی دیب آتاله‌در. ماریاڨیت کشیشلری زاهدلر تورمشی برلن توره‌لر هم شوکار آلارغه ایاروچیلر کوندن کون آرته‌در. کاتولیك روحانیلری آلارغه بیك قارشی تورسه‌لرده، برنرسه‌ده اشلی آلمیلار، همان جیگله باره‌لر.

●● مسکاوده «جیر ایه‌لری سایوزینك» جیبونده یوری‌لرنی قسو اوّلگی‌چه قالسون دیب حکومتدن سورارغه قرار بیرگانلر.

«روس»

●● دومانك‌بار وکیللری‌جیبولوب‌بتماس‌بورون آچلوینه رحصت بیرو توغریسنده «ناشا ژیزن» غزیته‌سی یازه‌در: «حکومت اوچون دومانك اوّلگی جیبولوونده‌مملکتنك چیت ولایتلرندن وکیللر بولماوی بیك کیراك، چونکه موکار بار اجنبی ملتلرنی سویماگان «چن روسلار» بیك قوانورلار هم حکومتکه بیك تحسین ایتوب باری بردان حکومت یاغینه چغارلار.»

●● «روس» غزیته‌سینك ایتونچه، یاپونیه‌غه اسیرلرنی آصراغان اوچون کیل‌چك آینك باشنده تولانه تورغان آقچه مالیه اداره‌سینی بیك قورقتادر، چونکه قازناچیستڨاده حاضرده موکاریتارلك آقچه یوق. پورتسموت‌کیلشونچه تعیین ایتولگان ۲۰۰ میلیون حاضرده تاغیده

آرته‌در، چونکه عسکرلرنی قایتارو آی یارم کیچکدی. اشنك موندی‌طارلقن بولووی آقچه مینیسترلگینه‌آقچه تابار اوچون تورلی عادتدن‌طش‌اشلر اشلرگه‌لازم ایته‌در شوکار کوره‌ده حکومت بیك آور شرط برلن بولسه‌ده بورچقه آقچه آلاچاغینی اوزی ایتوب تورادر.

●● زاغرانیتسه‌ده روس آلتونی.

برنیچه وقتلر اول حکومت فرانسیه بانکاسینه تولارگه پاریژغه ڨاگون برله یوز پوط آلتون یباردی. آلتونلر پاریژغه باروب یتو برلن فرانسیه حکومتی‌نك امری برله، آلتونلردن کوبمی باشقه نرسه قاتوشقانلقین کورساتور اچون صوغلغان پروباسین آلدرلغان. چونکه‌روسیه‌دن بارغان آلتونلرده باشقه مملکتلرده قوشلا تورغان لیغاتورادن آرتغراق قوشلغانلغی بلنگان. هم شوکار کوره فرانسوز بانکاسی بو آلتونلرنی آلودن باش تارتقان هم‌شول‌اشین روس حکومتینه بلدیرگان.

آلتونلرنی ایلته بارغان چیناونیکلرگه اوّل بانکاغه طابشروبرله پیتر بورغه قایتورغه قوشلغان بولسه‌ده، بانکه آلتونلرنی قبول ایتمگان سببلی أش اوکفایسزلانغانلقدن چیناڨنیك‌لرگه پیتربوردن تیلیغرام برله، خصوصی امر بولغانچه پاریژده تورورغه قوشلغان.

برنیچه کونلردن صوك چیناونیکلر پیتربوردن کوته تورغان خصوصی امرنی آلغانلر: پاریژده قبول ایتلمگان آلتونلرنی گیرمانیه‌گه یبارورگه قوشلغان. شول وقتدوق گیرمانیه حکومتی امر ایتکان: آلتونلر بیرلین‌گه نورد ایکیسپریس (تیز یوری تورغان) پویزد برله کیلمیچه اوچسزلیراق پاساژیرسکی پویزد برله کیلسونلر دیب.

آخری روس آلتونین بیرلینده قبول ایتولگان. آلتونلرنی قبول ایتارگه

میندیلسون تارغاوی دومی‌نك باشی اوزی کیلگان. شونی بلورگه تیوش پاریژده آلتونلرنی تیکشرو توشکان اون ملك تنکه‌لر چاماسینه آلوب باروغه توتولغان بارسی ایللی‌ملك صوملر. اوزندن اوزی بیلگولی بوراسخودلار همه‌سی روسیه حکومتی‌اوستندن بولغانلغی، مونك اوستینه قوشارغه کیراك ایلته‌بارغان‌چیناونیکلرگه‌توتولغان‌راسخودلرنی: آلار ژالونیه‌لری اوستینه کونلك هم باشقه راسخودلر اچون نیقدر آلالر.

اطراف خبرلری.

●● آق ملا، سیمی، اورال هم تورغای اوبلاستلرنده گاسودارستڨیننی دوماغه هر اوبلاستدن برر وکیل آنده‌غی اجنبی ملتلردن صایلاناچاق.

●● تیفلیسده کانستیتوتسیوننو - دیماکراتیچسی پارتیه‌نك برجیبونده پارتیه‌نك بیوروسینه کافکازده آڨتونومیه یاساو مسئل‌سی‌نك پرایکتینی یاسارغه قرار بیرولدی.

●● بوا اویازنده سمبر گوبیرناسنده استرا-ژنیکلار بیك کوبایگانلر. کرستیانلار بویاکا باشلقلارنك‌کم‌ایکانلرینی‌بیك‌یخشی بلگانلکدن آلارنی برده یاراتمیلار. قایسی براورونلارده کرستیانلار اوزلرینك آولداشلارندن استراژنیك بولوب کروچیلرنی اوز اوبشستڨالارندن قووب چغاره‌لار.

«ڨ. ڨ»

صوڭ خبرلر.

●● سایوزلار توغریسده یاسالاچاق‌زاکوننك پرایکتینی تیکشرگانده گاسودارستڨیننی ساویتده بواشنی‌توقتانه‌تورغان بر واقعه بولغان أیته‌لرکه زاسیدانیه‌ده ژورنالغه یازولغان نرسه‌لر ساڨیتنك‌قرارینه برده‌توغری کیلمی. حاضرده کوب‌چیلینلرنك‌بواشکه قارشی‌کیلولری سببلی پرایکت یاکیدن قارالاچاق ایمش.

برییردن ایکنچی ییرگه ایگن تارو وباشقه رزق‌لر یورتو توقتالب کیتدی، همه نرسه‌نك بهاسی کوتارلدی؛ شهراشچیلری اوراملرنی یاقترتودن توقتالدیلر؛ صونی فقط فقیرلرگه‌گنه بیردیلر لکن آنیده آز آزغنه بیردیلر. شول چاغنده پادشاه ۱۷نچی اوکتابرده، حقلق تاوشینه اعتبار ایتوب خلقنی چیناونیکلر باشچیلقندان قوتقاردی همده دوماغه خلقنك بارچه صنفندانده کشیلر کرترگه امر ایتدی.

میندان صورارلر: بوأش خلقنك ضررینه بولماس‌می؟ دیب.

موکفار خلق اوزی جواب بیره: خلقنك طاوشی فقط حقلقنی اظهارقلا؛ حقلقدان ضرر بولونك هیچ احتمالی یوق.

لکن‌خلق کیکاشکنه بیرمس بیت؛ موندن صوك خلق‌دان صایلانغان وکیللرنك رضاسندان باشقه بر زاکونگده قوّتی بولماس. بو أشلرنی، اوّل زمانده بزنك خلق هیچ بلمگان، «یاڭغیلق» دیب ایته‌لر.

درستمی بو؟ البته درست توگل؛ مونده هیچ یاڭغیلق یوق. اولوغ پیترگه قدر الکی پادشاه‌لر زماننده همان شولای بولوب کیلگان. فقط بونی بزگنه اونوتقانمز.

٦نچی آوغوست مانیفیستنده پادشاه ایته:

«روسیه مملکتی خلق ایله پادشاه‌نك همده پادشاه ایله خلقنك اوزلکسز برلشوی ایله بناء قلندی هم نغدی».

هم درستلکده، ایڨان‌ڨاسیلیڨیچ غروزنی زماننده‌وق بزنك مملکتده پیرڨی زیمسکی سابور (گاسودراستڨینای دوما) بولدی. هم شول زماندین بیرلی مسکاو پادشاه‌لری آغر وقتلرده هر قایچان خلق جیبوغه مراجعت قلدیلر.

درست ایندی، زیمسکی سابورلرده خلق‌دان صایلانمش کشیلر چیناونیك هم بایلار چاقلی کوب بولماسه‌لرده، آلایده بولسه اداره اشلرینه عوام خلقینك‌قانشوفکری هیچ بروقت بتوب تورمادی. بزنك خلق سری هم‌اوقمغان بولسه‌ده، صایلاو أشینك قوّتن بیك یخشی آکلای.

شولوق ایڨان غروزنی پادشاه زماننده شمالداغی ڨاژیبرینك کشیلری: ڨاژانلر، شینکوریسلر همده‌ڨیلسکی‌أستاننك‌سوداگرلری هم بوتون ڨاژاویازینك أستان هم ڨولص کریستیانلری یاراتوب، اوز آرالرندان أشلرون قاراو اوچون، ۲۰ یخشی کشی صایلادیلر. مونك صوکنده بارچه ڨاژانلر؛ سوداگرلری‌هم‌کریستیانلری‌هر پاسادواستان-دان ٤ تر کشی صایلاب، باری ۲۱ کشی

پادشاه‌غه یبارگانلر. بو۲۱ کشی پادشاه‌دان حاضرگی زیمسکی ناچالنیك‌لر اورنداغی باشلقلرون بترتونی همده اوز ییرلرنداگی اداره‌لرنی اوزلرندان صایلانمش کشیلرینه طابشرونی صورادیلر. پادشاه ڨاژنلرنك بو اوتنچلرون قبول ایتوب، آلارغه مخصوص نظام نامه یازووی بیردی.

ایڨان غروزنی پادشاه زماننده موندای نرسه‌لر صوراب بیرگان‌عریضه‌لرکوب بولدی ایڨان غروزنی‌اوزی‌یازا: «بزگه‌کریستیانلر-دان اولوغ عریضه‌لر بولدی هم عاجز ایته‌ر-دای التماسلر هنوز بولوب‌توردیلر.» همده بو عریضه‌لر سببلی کوب‌نظام‌نامه‌هم «گوبنای(*)» یازولر بیرلدیلر.

„اوکازنای کنیگه“ (پادشاه‌لرنك اوکازلری جیبلغان کتابلر) دان کورنه‌درکی میخائل فیدروڨیچ پادشاه زماننده تورلی‌تورلی کوب شهرلردن پادشاه‌غه، الوغ کنازگه دڨاریانلر هم بایار بالالری (یعنی واق دڨاریانلر) هر تورلی عریضه‌لر بیرگانلر؛ دخی عریضه‌لر بیرگانلر قازاقلر هم باشقه خدمت ایالری؛ ایك بای کوپیس‌لر هم باشقه سوداگرلر،

(۱) „گوبنایا گراماته“ دیگان پادشاه یازوی خلقغه اوز آراسندن گوبنای گالاڨالر، أستاراستالر، دیساتسکیلر یعنی پالیتسیه صایلاو حقن بیرگان.

(*۲) گوبنای گالاڨا حاضرگی أستاناڨای‌پریستوف.

کریستیانلر هم باشقه قارا أشچیلر.

پادشاه یاکی الوغ کناز بولارنی قبول ایتوب صوراعانلرنی زاکون ایله برکتکان؛ آلارنك یخشیلرون اوزینك„ الوغ هم خلق أشلرون قاراو اوچون کیکاشکه“ چاقرغان.

بوتون روسیه ییرینك «کیکاش مجلسنده» خلق اوز سوزون ایته آلغان، مملکتده نیندای‌جبرلر، تعصب (کوچلاولر) هم هلا-کتلکلر بارون همده مملکتنك رواجینه یخشی توزلووینه نیلرکیراگن‌سویلی‌آلغانلر.

پیتر ڨیلیکی‌گه چاقلی‌خلق جیبونلری‌باشقه پادشاه‌لرزماننده بولغان، لکن پیتر ڨیلیکی زماننده خلق جیبونلری بترلگانلر. بوالوغ پادشاه حکومتکه خلقنك‌بولشوون هم‌ده‌أشلرنك عمومی رضالق ایله أشلنوون تله‌گان، لکن آکار خلق‌نك حالون توزاترگه بالتیبسکی دینگز اوچون أشڨید خلقی‌ایله بولغان صوغش قماچاو ایتکان. آلایده بوالوغ پادشاه اوزن خلقنك ایك اوّلگی خدمتچیسی دیب ظن ایتکان. پالتاو صوغشی آلداندن اول ایتکان:

«سزگه‌پیتر اوچون صوغشامز دیب‌اویلارغه تیوش توگل، بلکه پیترغه طابشرلمش مملکت اوچون صوغشامز دیب اویلارغه تیوش‌در».

آخری بار.

••دومانڭ جیولوی هم چیت مملکتلر.
چیت مملکتلردن بو آراده آلغان خبرلرگه قاراغانده زاگرانیتسا بیرژالارنده دوماجیولو خبری برده اشنی اوزگارتمادی. پیتربورغ بیرژاسنده اشلر برده یخشیلانمادیلار بلکه نچارلاندیلر. مونڭ سببی حکومتکه برده اشانماوایمش.

••دوماغه صایلاونی هر اورننڭ اوزینه بر آیروم وقتده ایتارگه رخصت بیرونی حکومتنڭ تلاگان اورننده اوزی تلاگان کشیلرنی دوماغه صایلاتو، تلاماگان کشیلرنی صایلاردای اورنلارده صایلاوکونلرینی کیچکدرونیتنی برلن اشلاگان حیله‌سی دیب قاریلار. بولای بولغان دوماغه خلقنڭ چن وکیللری صایلانو اورنینه، حکومتکه یاراقلی کشیلرگنه صایلانورلار. (ص. ت.)

•• خیرسون گوبیرناسینڭ استانیسلاۋوۋ دیگان اورننده کریستیانلار پادشانڭ اوکازینه تایانوب، والاستنوی اسخودنی یاکیدن صایلاغانلار ایدی، امّا فیۋرالده استارشینه، کشیش هم باشقه برنیچه کشینڭ الاکلاوی بوینچه ۵۰ قازاق هم ۷۰ آرتیلیریست ایکی پولیمیت برلن کیلوب، پریستاونڭ قوشوی برلن ۱۸ کشینی صوقغانلار، بوصوغلمشلاردن برسی عقلدن یازغان باشقه‌لاری اولوچیگنده یاته‌لار. بوکریستیانلارنڭ هرقایوسینه ۲۵۰ شرنی صوقغانلار، هم صوقغان چاقده پریستاۋ: «منه سزگه پریگاوارلار، منه وکیللر، سوزگه هم جیولورغه حریتلر» دیب قچقروب تورغان. بولارنی صوقغاننی کوروب تورغان هم شول چاقده حبسکه آلونغان معلم نیزامای عقلدن یازغان. صوغلودن قاچقان کریستیانلارغه پریستاو آلار آصل‌چاقلار دیب أیتورگه قوشغان. «اسۋبودنی ترود»

•• بیرژاده غراف ویتته اورنینی تاشلی هم آنڭ اورنینه کاکوفسف یاکه گاریمیکین قویله دیگان خبر یوری. «ر. ۋ.»

••آچاکوفدن آلنغان خبرلر بوینچه لیتینانت اشمیدنڭ اشی قارالغان. اشمیدنی کاماندیر آنتونینکه هم ماشینیست غلادکوفنی آصارغه؛ یالینیچ هم اولانسکی‌نی آطولورغه؛ دورت کشینی منگوگه؛ بش کشینی یکرمی یلغه؛ ایکی کشینی اونبش یلغه؛ برکشینی اون ایکی یلغه، اوچ کشینی اون یلغه؛ ایکی کشینی دورت یلغه کاتورغاغه؛ توقز کشینی دورت یلدن ایکی یلغه قدر ایسپراۋیتلنی روطقه حکم ایدلگان. اون کشی قوتلغان.

اشنڭ پریگاوارن سه‌شنبه کون «پروت» اسملی ترانسپورت کیمه‌سنده اعلان ایدله‌چك.

•• پیریکوب اویازنده زیمستوا باشی کشیسز قالغان، چونکه زیمستوانڭ باروراچلاری، معلملری حتی اویزنی زیمسکی اوپراوانڭ پریدسیدتلی تالستوف زندانده اولطره‌لار. تالستوف خلق آراسنده بیك ابرویلی کشی بولغانلقدن آنڭ دوماغه صایلانوی بیك احتمال ایدی.

•• کورشی آوللاردن قالاغه کریستیانلار کیلوب حکومت اداره‌لرینه باروب «ایکمك» دیب قچقروب یوردیلر دیب تولادن «روس» غزیته‌سینه تیلیگرام بیره‌لر. بوکریستیانلارنڭ وکیللرینی گوبیرناتور اوز یانینه کرتمه‌دی. «ر. ۋ»

قزان خبرلری.

•• صالداتلر همان بوزقلقده. بوزقلق صالداتلار آراسنده بیك نق اویا یاساغان. بو صوگغی ایکی آیده نی چاقلی صالداتنی یابدیلر هم قزاندن قودیلر، امّا «ضررلی» فکر همان بتمی. صالداتنی اچکی هم تشقی دشمانغه قارشی بارورغه اویرانه‌لر، امّا حاضرده صالدات اوزی «اچکی دشمانغه» أیلانوب بار.

صالداتلر آراسندن بوصوگغی وقتده مونڭ «اچکی دشمانلر» (۱۷) کشی چققان هم حبسکه آلونغانلار.

•• کریستاۋنیکوف زاۋودنده‌غی اشچیلرنڭ آچغراق فکرلیلری زاۋود باشلقلرینڭ قسولرینی برده یاراتماغانلرینی کورسه‌ته باشلاغانلر. بو زاۋودده اشچیلرنی سیاست توغریسنده سویلاودن طییارغه ترشه‌لر. اشچینڭ ترقی یاقلی پارتیه‌لرنڭ پروغرامینی یاراتقانینی بلسه‌لر آلرنی حتی اورونلرندن قووب چغارولری بار.

•• (۱۸) نچی فیبرال قزاننڭ برنیچه یاش اینتیلّیگینتلری جیولوب روسیه‌ده‌گی مسلمانلرنڭ حالینی تیکشرو هم آلرنڭ فکری هم سیاسی تربیه‌سینه خدمت ایتو اوچون برجمعیت توزورگه قرار بیردیلر. تیزدن جمعیتنڭ اوستاف پرایکتی قارالاچاق.

•• قزان زیمستۋاسینڭ «یتیملر یورطی».
اوزینڭ آصراماغه آلغان بالالارینی اول کشیلرینه «تر» بیره‌در.

کرستیانلر بو «تربیه» دن شول چاقلی فائده ایته‌لر حتی مونڭ آرقاسنده اوز بالالرینی اونوته‌لر. اشنڭ بولای بولوی گلاسنی ۋاسیلیفکه بیك اوخشاغان.

اول کوبدن توگل گلاسنیلر آلدنده «قایسی چاقده کرستیاننڭ اوز بالاسی اوله، امّا قازنادن تربیه‌گه بیرولگان بالا صاو نوره» دیب آچق‌غنه ایتدی.

مونه فقیرلك کرستیاننی نی‌حالگه توشره!

•• شوشی آراده قزاننڭ ۋایاننی آکروژنی سودنده گنیرال ساخاروفنی اولترگان خاتوننڭ اشی قارالاچاق. معلومکه ساخاروف صاراطاو گوبیرناسینه کرستیانلار آراسنده بولغان ترتیبسزلکلرنی باسارغه یبارولگان ایدی هم بواشده اوزینڭ یرتقچلغینی تمام کورساتکان ایدی. خلقنڭ وجدانی مونڈی یرتقچلقنڭ بوش قالماوینی تلیدر ایدی، نهایت قصاصنڭ وقتی یتدی گنیرال بر ریۋالوتسینیر خاتون طرفندن اولترلدی بوخاتوننڭ کم ایکانی حاضرگه‌چه بیلگولی توگل.

••قزاننڭ زورهم‌واق بایلاری همان اوزلرینڭ خدمتچیلرینی برده‌صانلامیلار. مثلا اونژینین اوزینڭ پریکازچیکلرینه، آلار شکایت قیله باشلاغاچ، خدمت وقتینی تاولیکده اون ایکی، ساعتدن آرتق ایتماسکه سوز بیرگان ایدی اما حاضرده اونژینیننڭ پریکازچیکلری تاوالکینه ۱۵ ساعت هم آرتق‌ده اشلیلر. حاضرده اونژینین آرتندن بار و چیلار آزتوگل.

••قزان پالیتسیامیستری بیك راحتلانه‌در. آنڭ قورالسز خلقغه قارشی حاضرلاگان «عسکری» نڭ کوچی کوندن کون آرته‌در. آخریسی «سوغش» وقتی یراق توگلدر، چونکه حاضرده ۋینتوفکالار کوتارگان پالیسه‌یسکی‌لر سیراك سیراك اورامده کورنه باشلادیلار. کوته‌بز.

•• بو آراده تورلی‌سایوزلارنڭ جیونلاری بوله‌هم بوآراده قزانده‌غی سایوزلارنڭ بارسی «سایوزلارنڭ سایوزی» اسمنده برسایوز یاساو مسئله‌سینی قیلاچاق.

•• قزانسکی تاتارسکی اوچیتلسکی اشکون تورمشندن. دارالمعلمین شاکردلری اشقوله‌عه کیلوب جیتماس‌دن ثلوك „ ایمش خبر بوینچه اوزلری‌نڭ معلملری پیتایف‌نڭ سباغینه کلاسده بایقوط (قارشولق) یاصی‌لر ایکان ۱۷ نچی اوکتابر سایوزینه قاتوشقانی اوچون " دیب بوکونگه ختلی پیتایف همانده درسون قالدرمی یوروده ایدی، گرچه بیك پیشیما نغه قالوب کلاس صاین ۋولژسکی ویستنیك غزیته‌سون هم ۱۷ نچی اوکتابر سایوزی‌نڭ پروغرامه‌سون اوقوب‌یورساده‌بوکون ۱۸ نچی فیۋرالده شاکردلر جیولوب (برنچی کلاسنی صانغه تقمیچه، چونکه برنچی کلاسده‌پیتایف‌نڭ درسی یوق) ۳ نچی هم ۴ نچی کلاس شاکردلری بایقوط یاصاماسقه کیگاشوب کلاس صاین ایکی‌شار شاکردنی‌وکیل ایتوب ۱۹ نچی فبرالده پیتایق جنابلرینه باروب ایتورکه قرار بیردیلر. اما ۲ نچی صنف شاکردلری یوغارداغی ایکی کلاس شاکردلری‌نڭ فکرلرینه قاتوشمیچه اوزلری گنه بایقوط یاصارغه اتفاق قلیدیلر.

•• اوتکان جمعه کونی دوماده ایز بیراتل‌لر مجلسی بولو سببلی جمعیت خیریه مکتبی‌نڭ سنه‌لیك فاتحه‌سی کیلاچك جمعه ۲٤ نچی فیورالده ۲ ساعتده بولاچق مسلمانلر رحیم‌ایتسون‌لر.

اعانه

بوا اویازی دووان قریه‌سنده‌گی یاڭا مسلمان بولغان کشیلرنڭ مسجد ومدرسه‌لری فائده‌سینه بو دفعه ینه:

اورسکی بلده‌سینڭ ۳ نچی مسجدنده امام عبدالله افندی معاذفنڭ اجتهادی ایله‌جیولوب محله کشیلرندن ۲۳ صوم وشول محله مدرسه‌سینڭ طلبه‌لرندن ۵ صوم وصمار غوبرناسی اصتاۋراپول اویازی الله قلی قریه‌سینڭ امامی اسماعیل بختیارفدن: مسجد اوچون بر صوم ۵۰ تین. مدرسه اوچون برصوم ۵۰ تین. اعانه‌لر اداره‌مزه کیلدی. جمله‌سینه عموماً تشکر ایده‌مز.

اوّلده کیلگان یکرمی صوم ایله حاضرده جمیع اعانه ۵۱ صوم اولدی.

واق تویاك.

پالیتسیاغه یاکاق یمرولر هم حریتنی تورلیچه قسولار آز کورنه‌در، اول ایندی آکار هیچ تیوشلی بولماغان اورنلارغه‌ده بورونینی طغه باشلادی.

بو آراده پالیتسیا پیتربورغده یاکی «استرانا» غزیته‌سینڭ یازوچیلارینه جیولورغه بیرمادی.

بوجیون عادتده هر برغزیته‌نڭ اداره‌سنده بوله تورغان بر جیون ایدی هم آنده شول غزیته‌نڭ مخبرلرندن باشقه براوده یوق ایدی. امّا آلای بولساده پالیتسانڭ بر اوز سوزلگی آرقاسنده بو جیون یاصالغاچ بوزولدی.

«استرانا» غزیته‌سی ألی چغه باشلاغانی یوق هم شونکار کوره پالیتسیا اول غزیته‌نڭ نیندی بولاچاغینیده بلمیدر. آلای بولسه‌ده پالیتسا ثلّه نیندی «صوقبای‌لر» نڭ جیون باساوینی تلامی.

— نیك جیولورغه‌یارامی، دیلر غزیته مخبرلری.
— جیولورغه‌یارامی شونڭ اوچون، چونکه بز بلمیمز بو یورطنڭ جیولورغه یاراقلی‌می یوقمی ایکانینی.

بوجواب البته غراژدانلارنڭ حقینی مسخره ایتوگنه هم مونڈای اشلر روسیه‌نڭ حکومت اورتاسنده پیتربورغده بولالار. موندن صوڭ خلقنڭ حقینی قایده صاقلارلار دیب اویلارغه کیراك؟

••بزنڭ قزانده‌ده پالیتسیاغزیته اداره‌لرنده بیك طرشوب آقتار و نه‌هم موکار هیچ حقی بولماسه‌ده باصارغه حاضرلانگان مقاله‌لرنی آلوبده کیتکالی. براونڭ خدمتی عذبلانوی ارام کیتکانده پالیتسانڭ هیچ اشی یوق. اگرده غزته اوقوچیلر برکوننی غزیته اورنینه ـ افندم؛ سز اوقور اوچون دیب حاضرلاگان نرسه‌لرمزنی پالیتسیا نگده بیك اوقیسی کیلدی هم شوکار کوره سز بوگون یاکی خبرلرنی بله آلمی قالاسز. عفو ایتکز، عیب بزده توگل. اگرده بزنڭ غزیته‌ده بوکون‌نی یازلاچاغینی بلاسگز کیلسه مقاله‌لرنڭ محررلرینڭ اویلرینه رحیم ایته‌سز. (فلان اورامده، فلان یورتده) دیگان یازو آلسه‌لار. برده عجبلانمه سنلر. شوشی یوغاریده یازولغان توسلیراك یازونی کوبدن‌توگل‌وارشاو غزیته‌لرینڭ مشتریلری غزیته اورنینه آلدیلار. باشده مشتریلر موکار بیك عجبلانسه‌لرده امّاصوکندن، جنجال، صوغش، اورامغه تاشلانغان بالالار توغریسنده غنه یازولغان غزیته‌نی اوقودن محررلرنڭ نی یازغانلرینی اوزلرندن بلو آرتغراق ایکانینه راضی بولغانلار.

مونه سزگه «روسیه‌ده‌گی مطبوعاتنڭ چن حریتی»! ایسکی دوست.

عیبسز سوزلر.

خطالقلر، روسیه‌نڭ آقچه‌لرنده‌ده کوریله‌در.

خیر ایندی بواش بیك عجبده توگل منگوگه شولای بولا کیلگان.

خلق خیرچیگه أیله‌نوب بارا.

حکومت آنلرنڭ آقچه‌سن هر تورلی تکلفلرگه صرف ایته.

بوکونگه‌قدر حکومتنڭ‌نی‌قدر غزته‌لری بار. اولغنه یتوب بتمادی. یاڭادان برغزته چغارور اوچون حکومت آلتی یوزمڭ صوم آقچه تعیین ایتدی.

حکومت اوزینڭ عادتی بوینچه خلقنڭ تلاگانن تلاماگانن هیچ صورامایچه، آلتی یوزمڭ‌صوم آقچه‌لرن «روسکایا غاصودارستۋا» اسملی کیچ چغاتورغان برغزته‌نی نشر ایتارگه تعیین ایتدی.

بونی چغارور اوچون تعیین ایتولوب قویولغان آقچه ۶۰۰,۰۰۰ آلتی‌یوزمڭ صوم.

شول آقچه‌دن‌توقزمڭ‌صومی، یازوچیلرینڭ ایرته‌گی چایلری اوچون تعیین ایتولگان.

غزته‌اداره‌سی‌بوغزته‌نڭ‌فرق‌مڭ‌مشتریسی بولور دیب امید ایته.

اما حاضرده ثلی باری ۲۶۹ غنه آلوچیسی کورنه‌در.

راصخودلر آراسنده بیگراك، محررلرنڭ چای اچولری اوچون تعیین قیلنغان توقزمڭ صوم عجبرك کورنه‌در.

بوچای بیك تملی بولورغه تیوش.
اچکز محرر افندیلر، خلقنڭ آقچه‌سن!
چایلرکز طاطلی بولسون! شپشه.

•• صاتلادر آیاق ماشیناسی. آدریس ریداکسیه‌ده.

ناشر ومحرر: ملا عبدالله آپانای.
Лито-Типографія И. Н. Харитонова. Казань, Пассажъ.